

milko valent interes smrti

...plast neuroza iskušava mračni užitek nemoći ili slast bijesa kad biće sebe shvati smrtnim... još pak kada shvati da ono biti bića ne umire odmah već postepeno i preko individuuma/vrste njegove bezbrojne, moguće genetske organizacije (genotipi tj. sklopovi, slike) madživljavaju ono gdje su se za izvjesnog vremenskog perioda mogle izraziti — tzv. tipologija participanata — tada život luči žuč spram apsurdna neshvatljive mu tame, misteriozne negacije postajanja... opire se činjenici smrti ili joj hita... i na kraju smrtno strada uključen tako u sumnjivu konačnost, u sveprisutnu entropiju svemira (progresirajuće ništa)... koja je — čini se — irreverzibilna...

Milko Valent, *OBRNUTA BAKLJA* (tanatološki spisi)

razmišljanje o paradoksu i samo mora postati paradoksalnim. postavši takvo, prisposobljuje sebi onu skromnost koja je potrebna da bi se svaki pokušaj nazvao *uvodnim* ili *pripremnim*, a ne možda raspravom ili studijom... za ovo potonje potrebno je tzv. znanstveno elaboriranje neke čvrste komponente ili grupe elemenata; u slučaju paradoksa kojima se usuđujemo baviti, elaborat ništavila već u pretpostavci pokazuje se — ako ništa drugo — nedopustivo pretencioznim. takva je, nedopustiva, oduvijek blistala tradicionalna metafizika koja je od alfe bezbolno stizala do omega, koja je logos istakla kao singularni štit nepovredivog i jednog smisla, kao amblem vlastite konzervativne stranke... istodobno, gore prozvana skromnost, priskrbuje onaj stupanj taštine koji je dovoljan da se otpočne kretanje u paradoksnom, u načetoj jezi pluraliteta bića kroz kontinuum onoga biti. doduše, kako paradoksnu u mišljenju uzima maha, skromnost uzmiče; ovaj test — bilješka — još bi da je zadržji, ali ne kao stoičko-diplomatski oprez (koji je izraz političke ekonomije misli), već kao moguću plodnost logičkih grešaka, kao pravo na sebi svojstveno tkanje slobode... a to je preobrazba u.

VARIJETA INKONZEKVENCIJA (tragom nepouzdanе bilješke)

ovaj odlomak priprema je za atmosferski pritisak u slijedećim, a kao metodu rabi *žiti interregnum* — odbacivanje logocentričke uzde — to jest na njegovoj zastavi piše: *contradictio in ad*, što često i dovodi do sasvim ozbiljne šaljivosti koja nije samoj sebi svrha, već je plod moćne nemoći. ta moćna nemoć, ta *privremena* sinteza konačnog i beskonačnog u Kierkegaardu označena je »očajanjem« ili kao »bolest na smrt«, na primjer! rješenje paradoksa on je iznašao u vjeri, odnosno povjerio ih je bogu, što možda i nije bez osnove. takvu dobrohotnost spram božje intervencije u naše zaista vrlo sumnjivo *beskonačno*, nismo spremni rabiti čak ni uz poputbinu Heideggerovog autoriteta, koji negdje kaže *da nas samo još jedan Bog može spasiti*. to o spasu pokazuje i drugovrsno lice: emanacija *sada*, kao opipljiva beskonačnost/besmrtnost budućeg, takova je — potrebna spasu — konzekvencija našeg bića koje jest svoj neponovljivi genotip u vremenu i prostoru; beskonačna reprodukcija tog genotipa jest ona koja bi kao spas — dakle esencija — mogla egzistirati u vremenovanju identiteta genotipa i njegova nositelja. tu bi tek esencija i egzistencija bile pretopljene u ono isto, u

istinu bića, u istinu svakog individuuma. istina bića — kroz takvu, optativnu spregu — bila bi ujedno i istina biti bića, jer *biti* ne bi više imalo kao priprema priliku oznaku mjesta *tu*; *tu-bit* postao bi numerirana jedinica filozofskog muzeja, muzealni primjerak od procjenjivog povjesno-historijskog značenja, dakle anakronizam. biti bi tada bilo biti zauvijek, a to će reći i *tu* i *tamo*. ovaj *tu* i *tamo* gurmanluk nije konkretum koji bi *ja*, *ti* i *mi* osjetili kao besmrtni život, već je samo konkretni apstrakt koji kroz našu aporetiku tako zdušno prakticiramo u svojoj jezivoj konačnosti. riječ jezivo tek je eufemizam za onaj osjećaj koji konačno biće ne može verbalno pojasniti: i kad za to kažemo — na primjer — ontički stres ili ontička konstanta, opet nismo ni približno uputili na ono problematično naše nutrine koja je *time* neprekidno razarana... tako smrt vidimo kao konačno slavlje negacije, kao samo jednu od mnogih figura apsurdna, dakle, uopće je ne vidimo. vidimo tek možda poneku posljednicu, besmislenu prskalicu aporija što skanjuje naš duh tzv. dječjim pitanjima filozofije... vidimo varijete inkonzekvencija gdje se kali naša rudimentarna alogika, naše elementarno ignoramus... smrt je, dakle — paradoksalno — leglo agnosticizma i neslobode. znači, poželjno je odbaciti uzdu!

bilješka glasi ovako: 1. svako biće, ukoliko otpočne, a otpočne u biti, posjeduje istovremeno svoj specifični sistem kodova koji kao pretpostavku u sebi nose upisani kontinuitet. svaki prekid sistema knjiži se kao rashod (entropični škart), to jest kao smrt. upravo taj diskontinuitet destabilizira ljudsku svijest, jer se prekid — ono konačno — prikazuje kao apsurd. ili malo zamršenije: čovjek, individualni genotip, čvrsto »programiran« organizam, ima u sebi imperativ beskonačne (vječne) reprodukcije koja devalvirana smrću i sama postaje besmislena. njezina besmislenost nije manja — zbog u njoj strukturiranog imperativa — u odnosu na apsurd diskontinuiteta; štoviše, reći je, apsurd je jednako, tj. pravedno raspodijeljen. tako, na osnovu bilješke, izlučujemo dvije besmislene, ali istinite postavke:

prva besmislena postavka

svaki postojeći kontinuitet, dakle, onaj koji je postigao aktualitet, mora biti prekinut upravo zato jer je u njegovoj naravi da se nikada ne prekine, odnosno, svaki kontinuitet — a to je uvijek *biti* — doživljava ono za što nikad sam ne sazna, to jest on ne živi *ne-bit* (jer doživjeti znači živjeti *do*, a iza toga stere se prestanak življenja).

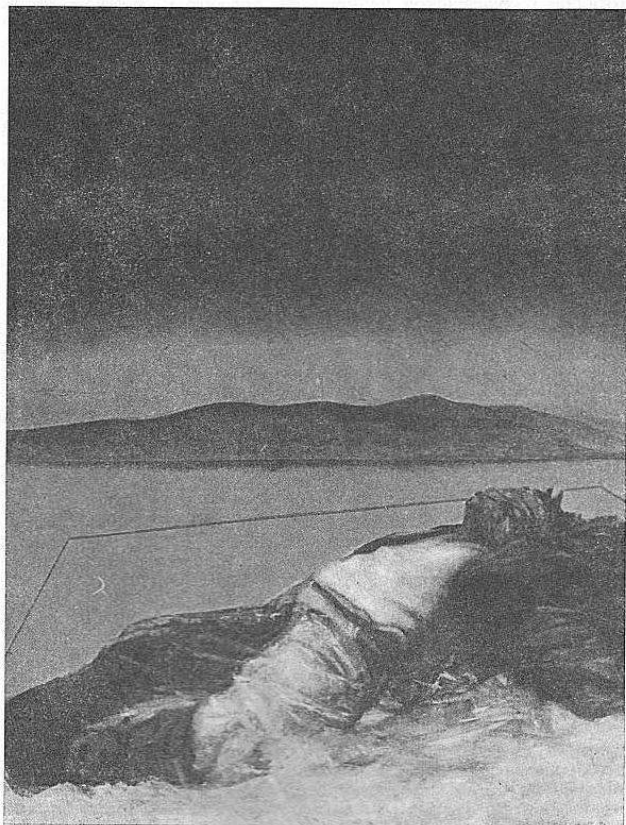
druga besmislena postavka nazvana pseudologičkom

pri izgradnji (ako bi se samo poželjelo) aksiomatskog sistema može priskočiti u pomoć i ovakva postavka: ukoliko jednom kontinuitetu —*A*— pribrojimo srodan mu prekid —*NE-A*—, dobit ćemo ništa —*O*—, što će reći da je postignuta apsolutna disjunkcija u onome što je naizgled spojeno.

čovjek, vječno i smrtno biće, budući takvim spojem beskonačnog i konačnog, budući paradoksalna apsolutna disjunkcija, vidi sebe kao antilogički sklop. ovu antinomiju (apsolutna disjunkcija u svakom genotipu ponaosob) on svjesno prioniče; pronicanje nije ovdje diskurzivno/logičko rješenje iste, već se javlja kao jasna registracija koja na psihosomatskom planu izaziva očajanje, strepnju ili ontički strah. registracija bez rješenja, odnosno bez mogućnosti rješenja, izaziva navedene poremetnje koje snužduju biće kao obespravljenju inteligenciju u onome svega što jest. da biće intelekta nema pravo na diskurs slijedeći je nonsens koji proizlazi iz prethodnih ili ih — opet paradoksalno — uvjetuje, što je još jedan nonsens... i tako ad infinitum. zbog svega toga snuždeno i obespravljenju biće hvata permanentni intelektualni bijes, tzv. vrući bijes. izraz i dokaz tog bijesa jesu tisuće religijskih koncepata, cijela zapadna metafizika koja se grčevito drži logosa i maše njime kao mačem spasa, ne bi li isjekla svaku moguću besmislicu (čak je i thanatos, kao osnovni besmisao, upregla u krhke logičke uzde). kuda može odvesti diktatura rođena iz straha najbolje se može uočiti na fenomenu trijade. (trijada je, kažu, inherentna biću zapadnog čovjeka. ovakva, »suddbinska« interpretacija zbumila bi čak i majstora trijade — Hegela.) to je možda jedina diktatura koja je pala već apriori, a koja još uvijek prividno stoji, zahvaljujući inerciji duha svjetske (planetarne) filozofske katedre i tzv. vrućem bijesu koji još uvijek — uslijed isto tako tzv. objektivnih okolnosti — nije proradio kao hladni intelektualni bijes, odnosno kao zamašaj slobode u besmisao. prvo ozbiljnije hodanje takvim pravcem, čini se, pokušava poststrukturalizam... destrukcija himera kao da je ponegdje i otpočela; kao prilog takvoj plemenitoj ideji neka se pogleda i ovakav sklop:

..... hladni intelektualni bijes progovara da se o smrti ne može filosofirati; filozofija smrti nemoguća je već i stoga jer se svaki diskurs mora utemeljiti na prepoznatljivoj sintaksi jezika, osnaženog zakonima logike, gramatike, ontologije. prozirati sintaksu ničega nije samo naivni već — doslovce — samoubilački posao, u kojem marljivog radnika, već *ionako mrtvog*, mrtvi nje-

gov poziv, mrtvozonnička praksa. bez sintakse smrti sve se, dakle, čini kao naivni realizam koji od realiteta smrtnne posljedice (također besmislenog) nešto zaključuje — tzv. smislenim jezikom — o isto tako besmislenom uzroku. čak se i aristotelovska logika srami takvih pothvata. Iako je, u tradicionalnom smislu filosofiranja, nemoguće misliti smrt (zbog nedostatka sintakse ničega), ipak se u pravcu te »najneuhodnije kobi« (Bloch) mogu učiniti neki koraci. zapravo, može se tek progovoriti o posljedicama koje su ono mrtvo, ono prekinuto; ono beskonačno — genotip — osujećeno konačnim — smrt. ili: pojam smrti (prekid) ne korespondira sa smrću samom zbog toga što on proizlazi iz kontinuiteta biti, zbog toga što je život, rad ideje, dakle, oprečan smrti kao nečem bespojmovnom; pojam smrti, istkan životom, sazdan je na pronicanju njezine posljedice. ako je smrt *tamni apstraktum*, ništa njezina posljedica i te kako je konkretna, te pojam o njoj — upravo na nivou posljedice — ima medicinski, biološki, politički, ekonomski, mitološki, ikonografski... itd. okus. vidovi tog pojma funkcionalni su i operativni u tkivu života i tu — u tim oblastima — relativno zadovoljavaju. međutim, treba imati na umu provizornost, neozbiljenost i nedostatak koju taj pojam ima, ukoliko pretendira na uporabu u takozvanoj filozofijskoj sferi. to govori da se sadržaj (kojeg bi operativnost i funkcionalnost počivala u samom krilu smrti) tog pojma ne može definirati drugačije nego samo na nivou definiranja sadržaja pojma posljedice, što je pak ostenzivna definicija — ili još bolje — *postupak* kad (kao u ovom slučaju) definicija nije moguća. omeđiti polje smrti i istraživati ga pokazalo se uzaludnim procesom, procesom tlapnje. u tom procesu bili su (a i sada su) upotrebljavani razni palijativi, kao što su »teorije« reinkarnacije, palingeneze, metempsihoze, i drugi. karakteristično je da je u osnovi ovih palijativa zapravo vjera koja se gotovo uvijek htjela objaviti diskursom, bez uspjeha dakako; u odnosu na onu *tamnost* bile su to mistične ili spiritualne halje koje su možda jedine i prihvatljive, iako isto tako nezadovoljavajuće kao i svi »diskursi« o toj nemiljoj temi. vjera se tako ispostavlja korisnijom za čovjeka. život, kontinuitet lakše diše kad tako »prevlada« antinomiju da diskontinuitet prikaže ili shvati kao prelazno stanje, kao efemerni događaj, kao provjerenu ulaznicu za vječnost. na tom području naročito je uspjeha imala kršćanska politička ekonomija smrti, kojoj je taj brički kosac nosio teške profite. istok nam za tu svrhu sačinja i opsežne vodiče, kao što je, na primjer, *Tribetanska knjiga mrtvih* (Bardo Thödol), a i stari Egipat ne oskudijeva njima; uopće, mitologija, književnost itd. prepune su sedativima. zaista, diskontinuitet se kroz ljudsku povijest iskazuje kao najopasnija »bolest na smrt«. ljekovi su različiti kao i dijagnoze, ali djelovanje je isto ili barem podjednako. ono konačno i mračno opire se intervencijama bića. nebiće mišti biće.



ipak, koliko nam je poznato, nitko dosad nije pokušao »obraditi« *interes smrti* izražen kroz njezinu posljedicu. to bi bio, ako se tako može reći, naš zadatak u vrzinom spletu uvodnih okolnosti opipavanja. istina, može se i odustati. ubrzo bi se, međutim, izgubljenje iz rada ideje ili pak samo takva težnja, prikazali kao početno ništenje, kao anticipacija (!) fatalnog uništenja (prema *drugoj besmislenoj postavci*). to je zapravo i svejedno. radi se naprosto o hladnom bijesu intelekta/života/kontinuiteta onoga biti.

opipavanje otpočinje smrtnom neurozom. uzrok neuroze nije strah od smrti. tako — prisjetimo se — onaj, ionako simplificiran Epikurov savjet, pri upornijem pretresanju gubi snagu. recimo: *uzrok smrtno neuroze jest čuđenje apsurdno prekida*. čak i ono *nil admirari* ostaje ovdje ispraznim savjetom. čuđenje *apsurdno prekida* hladi intelekt i tek kasnije naprežu se moći pronicanja, bezmoćne moći kontinuiteta naspram onoga što ga prekida, moći koje smrzava totalni moćni besmisao. inače, smrtna neuroza prisutna je individualno i kolektivno; očituje se u vrlo raznolikim smetnjama, od kojih su najrasprostranjenije one neurovegetativne («rupe» začuđenog straha u želucu, »stisnuto» disanje i dr.). smetnje te vrste su ono najmanje i najbezbolnije što ima zadesiti biće i njegovo postojanje/postajanje. i tako, zamenarivši zasad kolektivno, kažemo: *moja smrt je neotuđivo pravo* (čini se i dužnost?) na prekid maskenbala bivstvovanja. u ovoj izjavi iskri neko licemjerje, neka sitna podlost, zapravo lukavost. umna lukavost. kako slijedi, ova »lukavost uma« upućuje na to da je izlišna svaka lukavost, svaki dječji gestus, jer to i nije neko naročito pravo, ukoliko je još i moranje, pa k tome još i — apsurdno moranje. sve lukavosti, sva »rješenja«, metafizičko-religijski konceptualizmi, sve moguće i nemoguće verbalne elegancije (kao stara retorika) pobuna su kontinuiteta, života, vječnosti protiv pojave (čudne, besmislene, neočekivane, apsurdne, paradoksalne) diskontinuiteta i konačnosti, protiv nepronicihne prakse smrti. eto, ta nepronicihna praksa smrti ima svoju fenomenologiju u kojoj smo uočili interes spram života, postojanja, vječnosti, besmrtnosti. ali, što je zapravo taj interes smrti, kako se očituje i da li nekuda smjera, takva su pitanja koja budi interes života. iako će lepeza odgovora biti raširena koliko je moguće, ona ipak — unaprijed znamo — nije toliko moćna da otjera teške grobljanske mirise u nama i da rastjera smrtnu auru ponad naših glava. ali bit biti upravo je u tome da bitkuje, pa makar i vlastiti inferno.

upravo na ovom mjestu pristaje, u skladu sa žutim interregnumom, i ovakva stilizacija: »Individualnost se, kad tome dođe vrijeme, rastvara. Smrt dovršava nihilizaciju. Apsurdan svijet, apsurdna smrt, apsurdna individualnost. Ta tri momenta upućuju jedan na drugoga i smjenjuju se u jednoj infernalnoj dijalctici. Sve je apsurdno. Krug smrti se zatvara.«

(Edgar Morin)

rastvaranje lepeze

interes smrti ogledan je u prekidu kontinuiteta egzistencije nekog organizma, bića, genotipa ili individuuma. neprekinutost je ono biti bića koje jest svoja unaprijedno zapisan poraz. u to biti (esse) ugura se negdje između (inter) apsurd prekida, ugura se ništa, ugura se nebiće. i tako nebiće ništa biti bića; ništenjem biti bića mišti se i biće. nebiće, smrt, besmisao je čiji interes vidljivo blista kao surovi konkretum, ali istovremeno ostaje potpuno nerazumljiv. uzroci te nerazumljivosti ponajmanje su jasni; smrtno je očito osuđeno na nemogućnost pronicanja. trudnja pak nije dostatna za toliko željenu uspješnost, a rezultati njezina ispoljavanja isuviše su mršavi i providni da bi bili zapaženi kao napredak. *svaki dotadni utrošak energije samo povećava regresiju!* ali, čak i odbijanje djelovanja bilo bi uzaludno iz prostog (dakako i besmislenog) razloga. naime, bit biti bića upravo je trošenje, ali trošenje koje bi trebalo ostati nepotrošivo, odnosno vječno. međutim, kako znamo, interes smrti baš je u tome da potroši biće *dokraja*, da ga iznegira do ništavila, da ga osramoti pred njegovom biti. ona devalvira sve njegove inherecije, sve njegove prerogative i privilegije. takva je smrt: zvečću monetu vječnosti zamjenjuje za pukli prah konačnosti; slavu kontinuiteta uništava diskontinuitetom, a ono ponosno esse sažima u nihil. i kozmos i kaos ona pretvara u nepokretnu nestalost, u prestanak nastajanja. nastajanje je za nju crvena krpa na koju bestrasno i beskrajno metodički kidiše; smrt je tako perpetuum mobile. a ipak (iz poglavlja *jauk i prkos*), svako biće zapravo je genetska slika besmrtnosti, individuum brižljivo kodificiran — dakle neponovljiv — tako da njegovo biti ima tendenciju vječnog bitkovanja, to jest bit njegovog biti upravo je prostiranje i vremenovanje u neprekinutosti... pa što će ovdje ova smrt? i šta ona uopće jest? ova su pitanja isto toliko uzaludna kao — na primjer — i ovi odgovori: 1. čak i ova, ljudska smrt, samo je intenziviranje opće entropije ili hod prema kraju ovoga jest. 2. smrt nije nikad generalna proba, već je uvijek repriza početnog ništa. 3. smrt je uterus besmisla.

na kraju traga nepouzdana bilješka, ne čini nam se sasvim bezazleno i ovakvo pitanje: *da li smrt i sebe usmrćuje?*